

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСЬМЕННИКОВ БЕЛАРУСИ, КИРАУНІШТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ
МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНАМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 33 (787)

Субота, 12 жніўня 1950 года

Цана 50 кап.

Самае масавае мастацтва

З кожным годам распе і пашыраецца мастацкая творчасць беларускага народа. У рэспубліцы налічваецца больш 70 тысяч удзельнікаў мастацкай самадзейнасці, якія працуюць у сферах харавых, танцавальных, драматычных гурткоў, у мастацкіх студыях пры дамах народнай творчасці і г. д. Няма таго веча, каб у калгасных і рабочых клубах не гучэлі вясёлыя песні і танцы, каб не збіраліся сям'і і тысячы працоўных паглядзець спектаклі самадзейных гурткоў.

Адбываецца магутны культурны рост савецкага народа. Мастацтва пранікае ў самыя далёкія куткі нашай Радзімы. Яго вусце туды ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, для якіх мастацкая творчасць стала неад'емнай часткай іх працоўнага жыцця.

Газета «Правда» ў сваім перадавым артыкуле «Росквіт народных талантаў» пісала:

«Савецкаму чалавеку, які пазастае вывадзіны ад капіталістычнага прыгнёту і штодзёна адчувае клопаты партыі і ўрада аб вышнннн матэрыяльнага добрабыту працоўных, нішто не перамажае праявіць свае здольнасці і дараванні ў мастацкай творчасці».

Сёння ў нашай рэспубліцы ўжо ёсць дзесяткі выдатных харавых, танцавальных, драматычных калектываў. Сярод іх такія, як драматычны калектыв ст. Орша, Азершчыцкі калгасны хор, танцавальны калектыв клуба імя Леніна ў Гомелі і шмат іншых. Усе яны з'яўляюцца славай і годнасцю мастацкай самадзейнасці Беларусі.

Але іх маглі быць непраўдзальна больш, калі-б арганізацыя і кіраўніцтва гэтай вялікай усенароднай справы ажыццяўлялася з большымі размахам і настойлівасцю. Рэспубліканская нарада дырэктароў абласных дамоў народнай творчасці і начальнікаў абласных аддзелаў мастацтва, якая адбылася нядаўна ў Мінску, паказала, што кіраўніцтва мастацкай самадзейнасці ў нашай рэспубліцы яшчэ адстае ад сёнешніх задач, пастаўленых партыяй і гэтай галіне.

Рэспубліка мае куды большыя рэзервы мастацкай самадзейнасці, чым выяўлена іх да гэтага часу. У некалькі разоў больш было-б у нас таленавітых мастацкіх калектываў і асобных майстроў народнага мастацтва, калі-б рэспубліканскі і абласныя дамы народнай творчасці са-спраўднаму дбай аб іх выяўленні і выхаванні.

Замест жывога апэратыўнага кіраўніцтва, у дамах народнай творчасці пераважае займаюцца канцьярская-бюракрацьян пясанай цыркуляры ўказаньняў, практычны эффект якіх вельмі мізэрны. Метадычны ўказанні, што так часта рассылаюцца дамам народнай творчасці, пішуча агугава, без уліку спецабласцей той ці іншай вобласці, нават таго ці іншага мастацкага калектыва.

Дамы народнай творчасці, а разам з імі і культурныя ўстановы вельмі слаба і зусім недастаткова практычэску канспэртную дзейнасць народных мастацкіх калектываў і тым самым пазбавляюць іх магчымасці больш хуткага творчага росту. Яны слаба дапамагаюць самавучкам-кампазітарам, складальнікам тэкстаў для песень і г. д.

Нашы навучальныя мастацкія ўстановы—тэатральны інстытут, кансерваторыя, мастацкае вучылішча—паўняюцца ў асноўным не за лік мастацкай самадзейнасці. Праўда, виваваюць і гэтыя установы. Яны яшчэ не дамагліся таго, каб набіраць для навучання людзей з ліку ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Але не менша віна ляжыць і на дамах народнай творчасці, якія не могуць яшчэ пухваліцца тым, што яны падрыхтавалі для навучальных мастацкіх устаноў у гуртках мастацкай самадзейнасці таленавітых людзей.

У рэспубліцы не наладжана і арганізацыя свята песні. Вольт правядзення свята песні ў прыбалтыцкіх рэспубліках паказваў, што там, дзе гэтаму мерапрыемству надаецца сур'ёзная ўвага, яно становіцца сапраўднай народнай павадай, сапраўдным народным святам. Напрыклад, у Латвіі на свята песні прыбыло да 40 тысяч удзельнікаў з'ядналага хора, у той час, як у нашай рэспубліцы лічба ўдзельнікаў не пераходзіла 3—4 тысячы, гэта ў лепшым выпадку. Арганізацыя і правядзенне гэтага мерапрыемства ў асобных абласцях Беларусі паказвае жадаць многа лепшага.

Сур'ёзных дасягненняў у сваёй рабоце дамагліся Мінскі, Брэсцкі, Гомельскі абласныя дамы народнай творчасці, якія здолелі надаць мастацкай самадзейнасці масавы характар. У гэтых абласцях найбольшая колькасць самадзейных калектываў і найбольшая творчая актыўнасць іх.

Але даводзіцца канстатаваць, што дамы народнай творчасці рэспублікі ўсё-ж яшчэ не перабудавалі сваю работу ў адпаведнасці з рашэннем ЦК КП(б)Б па разгортанню мастацкай самадзейнасці ў рэспубліцы.

Дапамога мастацкай самадзейнасці—справа не толькі дамоў народнай творчасці. Не можа быць значных і плённых вынікаў у гэтай галіне, калі на дапамогу не прыдуць партыйныя, комсомольскія арганізацыі і ўся савецкая грамадскасць. Справа чэсці беларускіх драматургаў і пісьменнікаў дапамагчы стварыць рэпертуар для мастацкай самадзейнасці. На нарадзе слухна было ўзнята пытанне аб інспірацыі найбольш выдатных твораў беларускай літаратуры, аб скарыстанні ўжо створаных п'ес і напісанні новых. Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі накуль што займае ў гэтым пытанні пазіцыю старонняга наглядальніка, забываючыся, што стварэнне рэпертуара для драматычных гурткоў, тэатраў песьняў для хораў— яго кроўная справа.

Мы навіны прадаўцы патрабаванне і да беларускіх кампазітараў—папоўніць рэпертуар народных харавых калектываў новымі песьнямі аб сёнешнім жыцці, якія павінны пайсці ў сэрцы народных хораў і стаць іх любімымі творами. Мала, вельмі мала яшчэ такіх песьняў у нашай мастацкай самадзейнасці. Саюз савецкіх мастакоў Беларусі таксама мог-бы зрабіць для народнай творчасці куды больш, чым ён робіць.

У Брэсце, Гродна, Віцебску, Пінску ёсць таленавітыя мастакі-самавучкі, ёсць пэлыя калектывы мастакоў, аб'яднаныя ў студыі пры дамах народнай творчасці. Але чым дапамагае ім Саюз савецкіх мастакоў БССР? Нічым, калі не браць пад увагу 2—3 выпадковыя выезды вопытных мастакоў у вобласці для агугаўнага азнаямлення з творчасцю самавучак.

Вялікі і сур'ёзны рахунак трэба прадаўцы і тэатрам рэспублікі. Праўда, такія тэатры, як імя Я. Купалы і імя Я. Коласа з кожным годам пашыраюць сваю высокародную традыцыю дамоў народнай творчасці. Але таму часта даводзіцца чуць слухныя напрокі за абмяжыванне адносін да самадзейнасці па адрасу тэатраў оперы і балета, імя Ленінскага комсомола, філармоніі, Белдзяржтэатра і некаторых абласных тэатраў?

Зусім зразумела, што трэба каардынаваць дзейнасць пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, тэатраў, накіраваную на дапамогу мастацкай самадзейнасці. Такую каардынавую павінны праводзіць Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР і рэспубліканскі Дом народнай творчасці. Але яны яшчэ не з'яўляюцца такім цэнтрам, які-б узяў і накіраваў ініцыятыву творчай грамадскасці. У іх рабоце пераважае тэндэнцыя цыркулярынага кіраўніцтва такой жывой справы, як народная творчасць. Імяна ад іх павінна выходзіць ініцыятыва і творчае вырашэнне шматлікіх задач развіцця мастацкай самадзейнасці. Удзельнікі на рады падказалі, напрыклад, нікавую думку аб стварэнні на прыкладу араслаўнаў тэатра народнай творчасці. У кожным абласным цэнтры нашай рэспублікі ёсць поўная магчымасць арганізаваць раз у тыдзень канспэртны або спектаклі сіёмаі народных мастацкіх калектываў на сценах абласных тэатраў. Гэта з'явілася-б вельмі карысным стымулам росту самадзейных калектываў.

Шмат важных задач паставіла партыя перад народнай творчасцю і яе арганізацыя і кіраўнікамі. Гэтыя задачы патрабуюць неадкладнага вырашэння, каб яшчэ шырэй рушыць самадзейнае мастацтва, якое з'яўляецца самым высокім, самым таленавітым і самым геніяльным відам мастацтва.

Вечар над Бугам

Прыцемкі паступова ахутвалі граніцу. Лёгкі вецірок расчэсвае водныя струмені Буга, гоіць на пачынанні мелі дробныя хвалі. Густая зеляніна, што схілілася над арчухай, абліта баднаруджовымі сонечнымі плямамі.

Цішыня. Спакой. Толькі з таго боку даносяцца прыглушаныя адлегласцю, гукі людской гаворкі, скрып фурманак. Там, на малаўнічых прыбярэжных узгорках, раскінулася вялікая польская вёска. Мірная вёска мірнага братняга народа.

Векаломныя гэтыя месціны. Дзесяць год таму назд 22 чэрвеня адгугула на довічку рынуліся на нашы свецыніны рубжы браўнавазаны гітлераўскі орды. Гэты злавесны, цяжкі для народаў Савецкай краіны дзень стаў пачаткам канца разбойніцкай імперыі Гітлера.

Калі салдаты і афіцеры пагранічнай заставы ставілі свае подпісы пад Сталінскай Адавай, яны ўспаміналі той жахівы дзень і мужных таварышаў, чыя гарачая кроў апыскала зялёныя дугі над Бугам. Чорны дзень 22 чэрвеня больш не шаўторыцца!

Аб усім гэтым і многім іншым гаварылі салдаты і афіцеры пагранічнай перад тым, як далучыцца да вялікага документа разам з мільёнамі простых людзей усіх нацый і рас.

— Бач ты, як раскудхаліся нашы падшэфныя, — гаворыць начальнік заставы, паварнуўшы свой твар у той бок, адкуль пачулася галасы.

— Што ўсё гэта значыць? — са здзіўленнем запыталіся мы ў капітана.

— Наша застава, разумееш, — асабліва застава. Мы м'яом ішчэце кожны дзень бачыць тых, дзеля каго мы вартуем савецкія рубжы. Тут недаўжа дзіцячы дом для хлопчыкаў і дзівучынак дашкольнага ўзросту. Цудоўны дзіцячы дом! Мы— яго шэфы. Калі ёсць жадаанне, давайце заглянем...

Мы накіраваліся туды. Загудыцца дзіцячага дома расказала нам, што тут жыве 97 дзіцяч. Яны забяспечаны ўсім патрабным, іх даглядаюць дзясць чужых і адданых савецкіх выхавальніц, якія маюць спецыяльную вышэйшую і сярэднюю адукацыю.

— Масла, малака, смятана, цукар, пукеркі, шакалад, розныя крупы, гародніна, садавіна — усяго ў нас даволі. Я толькі што варнулася з райнага цэнтра, — ездзіла ў майстэрню, заказала дзясць змінную вопратку.

Паказваючы пакой, у якім адпачываюць дзедзі, загадчыца прасіла нас не размаўляць гучна, каб маленькія не прачуліся.

— Ні ў чым нашы малышы не адчуваюць нястачы — ні ў дзясці, ні ў ежы, ні ў адзінні, ні ў забавах, — сказала адна з выхавальніц, якая нядаўна скончыла педагогічны інстытут. — Наш народ нічога не шкадуе для дзіцяй.

Але вое і дзедзі. У пакрытых нікелем ложках, на беласнежных пасцелях, яны раскінулі свае ручкі.

Калі мы пакінулі спальні, а дэжурная патушыла святло і вышла за намі, раптам скрынулі дзверы. Мы азірнуліся. Скрозь шыліну бліснулі чорныя пацёркі дзіцячых вачэй і хутка зніклі. Таропка зашастала паспелына бялізна.

— Ну, зразумела, гэта Коля, — скрозь смех сказала дэжурная. — Я-ж так і ведала, што ён не спіць. Не такі гэта хлопчык, каб не пацікавіцца, хто прышоў. А які ён пуцуюны, каб вы толькі ведалі!

Божны салдат заставы кляпоціцца аб дзіцячым доме, як аб сваім ротным. У нас свая малочная ферма. Застава накісала для кароў сена, перавезла яго. Салдаты дапамагаюць нам апрацоўваць гарод, майструюць для дзіцяй пільныя дашкі, праводзяць з дзясцімі адпачынак, святочныя дні...

Зусім сцямнела. Лявіла шчытуцца дрывы. Дзясці над Бугам прыляцела чарада напалоханых качак. На двары заставы пачулася каманда. Мякка кроцачы па расе, нарад аховы накіраваўся на граніцу.

— Іх жыццё, іх спакой, іх ішчэце пад нашай надзейнай вартай, — сказаў начальнік заставы, паказваючы ў бок дзіцячага дома.

А. ЗЯМЦОУ.

Даматоўскі раён, Брэсцкая вобласць.

Краіна свежасці ранняй

Краінай свежасці ранняй Назвалі нарайцы Айчыну І верылі, што настане Такая ў жыцці часіна, Калі высокае сонца Праб'ецца праз цёмныя хмары І будзе свеціць бяспонца Над родным нарайскім абшарам. Асоеціць Алмазныя горы, Магноліі і ліаны, Вандруючы на прасторы, Загляне ў воды Хангана. Ды толькі ранняя прахладай І водырам вянета пахучых Не дыкалі год багата Краіны на горных кручах, Драны з заморскіх далі Упіліся ў Карзі цела. У ланцуг не стан закавалі — Рабыняй зрабіць хацелі.

Вякімі ішло змаганне За ішчэце людзей, за свабоду. Як кратар жывы Пянтусана, Грымела нянавісці народа... Воець сідг вывалення высока Узняў Кім Ір Сан над Карэяй. Відачь промні сцяга далёна, Сцяг горда і велічна рэе. Ды з белага дома паслалі Са зброй забойцаў чорных, Каб наступ свабоды стрымалі У нарайскіх раёнах горных. І тыя, хто з гэтым спрытам Вайну запаліў пажарам, — Найміты Уол-стрыта Бягуць і кідаюць штандары. Ад зорак будучь Кім Ір Сана Ранішні росквіт Радзімы Усходзіць зарою праменнай Прыгомай і ярай надзіва.

У барацьбе за мір

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці сабраў многа твораў, якія беларускія майстры народнай творчасці — песьняры, рэжысёры па драму, народныя кампазітары, вышывальшчыцы — прысвяцілі барацьбе за мір, а таксама вялікаму спіганосцу міру — Іосіфу Вісар'янавічу Сталіну.

Рэжысёр па драму В. Мацюк з Баранавіцкай вобласці, сваю барэльефную групу прысвяціў тэме «Мір—свету». Мастак М. Мікуляч з групы тэатрач (Маладзечанская вобласць) працуе над вялікім паэмам на тэму: «СССР — спіганосец міру».

Народны спявак і кампазітар Г. Галаваскіцаў (Баранавіцкая вобласць) нядаўна напісаў песьню «У абарону міру» на ўласны тэкст.

Фалькларысты рэспубліканскага Дома народнай творчасці працуюць над адборам лепшых твораў, прысвечаных барацьбе за мір, якія будуць выданы асобным зборнікам. Ва ўсе абласныя і раённыя дамы народнай творчасці для самадзейных калектываў накіраваны зборнік вершаў беларускіх пісьменнікаў, прысвечаны тэме барацьбы за мір.

ДМІТРО БІЛАУС

Бомба і валяр'янка

Уолстрыт'ўская хэўра Доуга ўсім павала нервы.

Раптам вестка на увесь свет: Ваша бомба — не сакрэт!

Задаваць-жа мусіць тон Усюды іхні Вашынгтон.

Ці не выпілі-б вы, яні, Трохі добрай валяр'яні.

Ну, і якім без апломбу? У іх-жа долар, у іх-жа бомба!

Пераклаў з украінскай А. ЗАРЬЦІНІ.

Рэспубліканская нарада маладых пісьменнікаў

З усіх канцоў Беларусі з'ехаліся ў Мінск на рэспубліканскую нараду маладыя пісьменнікі. Сярод іх былі людзі сталага ўзросту і значнага жыццёвага вопыту, а таксама прадстаўнікі студэнцкай і вучнёўскай моладзі. Многія з іх ужо вядомы чытачу па творах, апублікаваных у рэспубліканскім і абласным друку. Сярод іх паэты: А. Пысіна, Г. Аляхновіч, С. Гаўрусеў, В. Война, М. Скрыпка; празаікі: К. Папкоўскі, В. Дадзіомаў, М. Даніленка, В. Зуб, М. Ракіты, І. Сіняўскі; крытыкі: С. Александровіч, Ул. Калец і іншыя.

Ёсць сярэд ўдзельнікаў на рады і людзі, якія яшчэ не выступалі ў друку, але паказалі поўныя схільнасці да літаратурнай творчасці. У параўнанні з мінулымі гадамі, гэта нарада найбольш многалікая— у ёй удзельнічаюць 63 маладыя паэты, празаікі, драматургі і крытыкі.

Адкрыццё на рады адбылося 8 жніўня ў памяшканні тэатра імя Які Купалы. Пасля ўступнага слова старшыні праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР П. Броўкі быў заслушаны даклад П. Кавалёва аб развіцці беларускай савецкай літаратуры па сучасным этапе.

Дакладчык ахарактарызаваў пасляваенную творчасць беларускіх савецкіх пісьменнікаў, а таксама падкрэсліў тым задачы, якія ставяць перад усёй беларускай літаратурай па адлюстраванню геарграфічных спраў нашага народа як у гадзі Вялікай Айчынай вайны, так і ў гадзі пасляваеннага сацыялістычнага будаўніцтва.

Творчасць беларускіх пісьменнікаў, гаворыць ён, як і творчасць усіх савецкіх літаратараў, натхняецца выдатнымі працоўнымі справамі нашага народа. Тое, чым жыве сёння наш народ, наша большыякая партыя, не можа не стаць у цэнтры творчай дзейнасці ўсіх нашых пісьменнікаў. Неабходна паскорыць работу над творами, якія прысвечваюцца пытанням індустрыялізацыі краіны і развіцця сельскай гаспадаркі. Неабходна пашыраваць усё лепшае, што ёсць у нашай прамысловасці і сельскай гаспадарцы, прапагандаваць мастацкімі сродкамі тое становічае, на чым выхоўваюцца масы, паказаць цудоўную перспектыву развіцця буйнай калгаснай гаспадаркі. Нельга таксама забывацца і на партызанскую тэму, якая яшчэ не знайшла свайго поўнага і ўсебаковага адлюстравання ў мастацкай літаратуры.

Далей П. Кавалёў спыніўся на буйнейшых творах прозы, паэзіі і драматургіі.

якія з'явіліся ў друку за апошні час. Яны з'яўляюцца плуўным дасягненнем усёй беларускай савецкай літаратуры, аднак не вырашаюць усіх тых адказных задач, якія пастаўлены большыякая партыя перад савецкімі літаратарами. Неабходна глыбей вывучаць жыццё, больш увагі аддаваць паказу сацыялістычнага будаўніцтва ў заходніх абласцях рэспублікі, больш пісаць пра работніцкія ронжыя літары прамысловасці, а таксама МТС і саўгасаў, пра нашу савецкую інтэлігенцыю.

Індустрыялізацыя краіны, жыццё рабочага класа, барацьба за ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі, паказ новага ў жыцці заходніх абласцей, барацьбы за мір сур'ёзна паднялішычыкаў вайны — воець тымі і пытаннямі, гаворыць дакладчык, якія павінны хваляваць сёння ўсю літаратурную грамадскасць.

Многа слухнага быў сказана ў дакладзе і аб рабоце пісьменнікаў над павышэннем свайго майстэрства, аб выкарыстанні найбольш апэратыўнага жанра ў літаратуры — нарыса, аб становішчы нашай літаратурнай крытыкі. Аднак у дакладзе ўсё-ж недастаткова было аддадзена ўвагі творчасці маладых пісьменнікаў.

Вершы Г. Аляхновіч атрымалі высокую ацэнку прысутных. Добрую ацэнку атрымалі таксама вершы маладых паэтаў

нішнім паседжанні былі заслушаны даклады крытыка С. Бабеншывай (прадстаўнік ССН СССР) аб рысах сацыялістычнага рэалізма ў пасляваеннай савецкай прозе і даклад доктара філалагічных навук прафесара І. Гутарава аб рабоце пісьменніка над мастацкім вобразам.

Пасля дакладаў распачалі сваю работу творчыя секцыі—паэзіі, прозы, драматургіі і крытыкі. Секцыямі кіруюць пісьменнікі: П. Броўка, М. Тань, П. Габка, М. Лужанін, М. Паслядовіч, М. Клімковіч, Я. Маўр, Я. Брыль, А. Кулакоўскі, Ул. Агіевіч, В. Вітка, І. Мележ, І. Грамовіч і іншыя.

Найбольшую актыўнасць праяўляюць удзельнікі паэтычнай секцыі, на якой абмяркуюецца творчасць 30 маладых паэтаў. Усеагульную увагу прыцягнула творчасць калгасніцы з Нясвіжскага раёна Баранавіцкай вобласці Ганны Аляхновіч. Яна працуе сельскім літапасцам, з'яўляецца членам праўлення калгаса імя Кірова. Нядаўна ў часопісу «Поўныя» была надрукаваная яе два вершы «Арлы» і «Сваз пра Парука» на партызанскую тэму. Творчасць Ганны Аляхновіч—яры прыклад хуткоўнага росквіту людзей у гадзі савецкай улады.

Вершы Г. Аляхновіч атрымалі высокую ацэнку прысутных. Добрую ацэнку атрымалі таксама вершы маладых паэтаў

А. Пысіна і С. Гаўрусева. На паэтычнай секцыі абмеркаваны таксама вершы А. Вераб'я, С. Дудзікава, С. Селіверстава, С. Бандарэнікі і Маклашава. Надручана ўражанне пакінулі вершы Маклашава, А. Вераб'я, М. Ароўкі і С. Селіверстава.

У рабоце секцыі прозы ўдзельнічае каля дзвядцяткі маладых празаікаў. 8 і 9 жніўня былі абмеркаваны творы К. Папкоўскага, М. Даніленкі, І. Сіняўскага, М. Рыльска, М. Скрыпікі і Ул. Дадзіомава. Найбольшую цікавасць выклікала творы К. Папкоўскага, М. Даніленкі і М. Рыльска. Цікавыя жыццёвыя нагляданні, арыгінальныя падыходы да тэмы, адчуванне новага — воець тымі рысамі, якія характарызаваюць іх творчасць. Аднак маладым празаікам неабходна яшчэ шмат працаваць над мовай і стылем, над кампазіцыяй мастацкага твора. М. Рыльска валолае добрым гумарам, яго творы лакалічныя, баявыя і актуальныя на тэматыцы. М. Даніленку было ўказана на залішнюю раскладанасць твораў. Цікавая на задуме і матэрыялу аповесць М. Скрыпікі «Дом з белымі камяінамі». Яна прысвечана тэме дружбы савецкага і польскага народаў, высокароднасць савецкай вайны ў часе Вялікай Айчынай вайны. Аднак малады празаік яшчэ не справіўся з актуальнай і патрэбнай тэмай. Аповесць патрабуе карэктнай драпаоўкі. М. Скрыпку неабходна стала творча дапамога.

Новыя творы І. Сіняўскага значна горшыя, чым папярэднія. Гэта тлумачыцца тым, што аўтар адшоў ад жыцця, захапіўся штучнасцю і рытарычнасцю. Ул. Дадзіомаву характэрна адчуванне новага, актуальнасць тэматыкі, аднак яму неабходна ўнікаць у сацыялістычны і больш працаваць над мастацкай дэталлю, мовай і стылем.

На паседжанні секцыі крытыкі былі абмеркаваны рэцэнзіі Кіркевіча на новыя кнігі і кінофільмы, што надрукаваны ў Гродзенскай абласной газеце, а таксама артыкул маладога крытыка Ул. Каца аб пэсе М. Лужаніна «Кладкі Градоўскага».

Секцыя драматургаў абмеркавала адпаведна п'есу М. Махнач «Шоста кліч» — пра ўдзел дзедзі у барацьбе з нямецка-фашысцкімі акупантамі і п'есу Замычнскага «Наступленне».

Рэспубліканская нарада працягвае сваю работу.

Удзельнікі рэспубліканскай на рады маладых пісьменнікаў.

Выданне брашуры І. В. Сталіна «Марксізм і пытанні мовазнаўства»

Дзяржаўнае выдавецтва палітычнай літаратуры выпусціла ў свет брашуру таварыша І. В. Сталіна «Марксізм і пытанні мовазнаўства».

У брашуру ўвайшла работы таварыша

Сталіна: «Адносна марксізма ў мовазнаўстве», «Да некаторых пытанняў мовазнаўства», «Адказ таварышам».

Тыраж брашуры—500 тысяч экзэмпляраў. (ТАСС).

Ад Савета Міністраў СССР

Совет Міністраў Саюза ССР з глыбокім жалем паведамляе аб смерці выдатнага дзеяча савецкага музычнага мастацтва,

Народнага артыста СССР, кампазітара Нікалая Якаўлевіча Яскоўскага.

За далейшае масавае развіццё мастацкай самадзейнасці!

(На рэспубліканскай нарадзе-семінары начальнікаў абласных аддзелаў мастацтва і дырэктароў абласных дамоў народнай творчасці)

З 1-га на 5-е жніўня ў Мінску Кіраўніцтва на справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР і рэспубліканскі Дом народнай творчасці правялі нараду, прысвечаную пытанням развіцця і задачам далейшага росту мастацкай самадзейнасці рэспублікі. У рабоце нарады прынялі ўдзел начальнікі абласных аддзелаў мастацтва, дырэктары абласных дамоў народнай творчасці, работнікі мастацтва, пісьменнікі і інш.

З дакладам аб стане і чарговых задачах развіцця мастацкай народнай творчасці БССР выступіў начальнік Кіраўніцтва на справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР П. Лютаровіч. Дакладчык сказаў:

Народная мастацкая творчасць у Беларускай ССР, якая атрымала шырокі размах пасля гістарычных паступоў ЦК ВКП(б) на ідэалагічных пытаннях, сведчыць аб велізарным росце творчай мастацкай актыўнасці беларускага народа. Ярым сведчаннем гэтага з'явілася правядзенне за апошні час у многіх абласнях, гарадах і раёнах свята песні і танца, выставак майстроў народнай творчасці, устаноўкі ў тэатральных калектывах многаактыва і аднаактыва п'есе савецкіх аўтараў, у тым ліку і беларускіх драматургаў на сучасныя савецкія тэмы, стварэнне калектываў новых песень, частушак, танцаў і г. д.

Найбольшага развіцця ў рэспубліцы дасягнула харавая самадзейнасць, якая аб'ядноўвае больш 2100 калектываў і да 48 тысяч аматараў харавога спявання. Гэта самы масавы від мастацкай самадзейнасці ў рэспубліцы.

Актыўнай і росце харавой самадзейнасці садзейнічалі правядзеныя ў 1948 і 1949 гадах і часткова ўжо ў 1950 годзе раённыя, гарадскія і абласныя свята песні, выступленні зводных хораў. Пачынаючы з 1948 года гэтыя масавыя мерапрыемствы ўваходзяць у традыцыю беларускага народа.

У 1948 і 1949 гадах такія свята былі праведзены ў Баранавічах, Мінску, Віцебску, Гродна, Маладзечна, Магілёве, Бабруйску, Гомелі і раёне іншых гарадоў.

Маючы ў гэтай справе і свае недахопы. Лічыць вельмі малы рэпертуар гэтых зводных хораў, а часта ён складаецца не з лепшых сучасных савецкіх песень.

Некаторыя харавыя калектывы яшчэ рыхтуюцца насіць, што зніжае якасць выступлення зводнага хора.

У рэспубліцы ёсць складальнікі вусна-папячаткай песняў народнай творчасці — паэты, сьпевакі, скажаны, частушкі і інш. Але асноўным, найбольш распаўсюджаным жанрам гэтага віду творчасці з'яўляецца стварэнне народных песень. У пэўнай частцы ўдзельнічаюць палка калектывы. Яны спяваюць песні аб Сталіне, аб гераічнай працы, аб партызанскай барацьбе беларускага народа і г. д.

Атрымалі шырокае распаўсюджанне каласныя частушкі хора калгаса імя Сталіна, Маладзечанскай вобласці, Хор калгаса імя Чкалова, Брэсцкай вобласці, стварыў песню «На каласным родным полі». Хор калгаса імя Будзінага, Баранавіцкай вобласці, якім кіруе калгаснік Іванавіч, ён жа і аўтар тэкстаў і кампазітар Шэўко, таксама стварыў рад песень: «Пра каласнае жыццё», «Песня Нёману», «Успаміны» і інш. Азёрніцкі хор Рочанскага раёна першы аткнуўся на тэму ўзбуйнення калгасаў. Хор стварыў спецыяльна частушкі, прысвечаныя гэтай тэме.

Не адстаюць і некаторыя хоры нашых прамысловых прадпрыемстваў. Напрыклад, аўтазаводны стварыў песню аб аўтазаводзе — «Песня аўтазаводцаў». Хор Кіраўніцтва Беларускай чыгункі стварыў песню «Беларуская дарога» і г. д.

Возьмем, напрыклад, рабочага-музыкара з гора Баранавічы тав. Такавацкі. Ён піша тэксты, музыку і яшчэ ў дадатак добра малюе. Ён піша «Праўдзінны народ», «Зоры чыстыя», «Аб каласным жыцці», «Надзяна», «Каласныя», «Тры сустрэчы», песня аб невядомым партызане і іншыя карыстаюцца шырокім распаўсюджаннем і ўвайшлі ў рэпертуар самадзейных калектываў.

Задачы Прымынкаўскай хаты-чытальні, Уздзенскага раёна, тав. Шыдлоўска стварыў песні на вытворчыя і каласныя тэмы «Пра жніўне» і інш., калгасніца тав. Краўчук (Брэст) стварыла песні аб калгасным жыцці, аб Радзіме, калгаснік калгаса імя Будзінага, Баранавіцкай вобласці, тав. Шэўко напісаў добрую песню «Пайду, пайду, Ясю мілы» і інш.

У рэспубліцы выяўлена 17 самадзейных кампазітараў. Аднак, на ўсю рэспубліку такая колькасць выяўленых самадзейных кампазітараў малая. Трэба адзначыць, што выяўленне новых кадраў дамамі народнай творчасці неадначасна.

Саюз спецыяльных кампазітараў БССР арганізаваў спецыяльную камісію. Гэта камісія намерама шырока ахапіць пачынаючых кампазітараў сістэматычнымі камуляцыямі, шырока папулярызаваць лепшыя творы пачынаючых кампазітараў, уключаць іх у канцэртныя праграмы, спецыяльныя перадачы на радыё.

Даволі шырока развіта ў Беларусі і музычная самадзейнасць. У рэспубліцы налічваецца 560 аркестраў і ансамбляў, якія аб'ядноўваюць больш 4 тысяч удзельнікаў. Многія з іх дамагліся вялікіх творчых поспехаў.

Паспяхова росце музычная самадзейнасць шырокаму росквіту танцавальных калектываў у рэспубліцы ёсць 1092 тав.

Беларускі народ вельмі багаты сваім нацыянальным танцавальным фальклорам. Калі ўзяць танцы, што даўно склаліся, то іх налічваецца больш 50, і многія з іх пакідаюць забытымі, а ў самадзейнасці ўкараняюць не больш 15—20 усіх вядомых і праўда, найбольш папулярных танцаў («Лявоніха», «Крыжачок», «Мяліца», «Полька», «Полька Янка», «Таўкачыкі», «Будьба», «Перайшлачка», «Лянок» і інш.).

Мы павінны папулярызаваць лепшыя танцы ўсіх народаў СССР і краін народнай дэмакратыі — гэта будзе ўзбагачэнне рэпертуара нашых танцавальных калектываў.

Тэатральная самадзейнасць у рэспубліцы налічвае больш 2100 калектываў тэатральнай самадзейнасці, якія аб'ядноўваюць да 18 тысяч удзельнікаў.

Рад буйных калектываў за пэкалы года працы накіравалі вялікі рэпертуар.

У рэспубліцы выяўлена і ўзята на ўлік 419 самадзейных мастакоў, скульптараў, рэжысёраў, тэатраў, вышывальшчыц.

Некалькі год назад сур'ёзна адставак жыццём. Але выстаўка 1949 года паказвала, што некаторыя самадзейныя мастакі становяцца на ўзровень прафесіяналаў.

З самадзейных мастакоў вылучаюцца тт. Аўчыніцаў, Шыкін, Рудык, Візуноў, якія прыняты ў члены Саюза савецкіх мастакоў БССР.

Асаблівае развіццё ў Беларусі атрымала народнае прыкладнае мастацтва. Вядучым відам у гэтай галіне з'яўляецца мастацкае ткацтва. Ёсць палы рад вёсак, насельніцтва якіх тэ дываны, паслікі, складаныя на тэхніцы свайго выканання.

Вельмі дрэнна ў нас абстаіць справа з выяўленнем новых самадзейных кадраў, з аказаннем ім практычнай дапамогі. Наша задача заключаецца ў тым, каб як мага больш стварыць гуртоў на выяўленчаму і дапаможнаму мастацтву непасрэдна на буйных прадпрыемствах, у буйных калгасах, асабліва пры раённых дамах культуры. Пры некаторых сельскіх клубах неабходна праводзіць, апрача абласных, раённых выстаўкі. Правядзенне гэтых раённых выставак адзірае вельмі вялікую ролю для выяўлення і творчага росту новых народных дараванняў.

Адной з важнейшых задач далейшага развіцця мастацкай самадзейнасці ў рэспубліцы з'яўляецца стварэнне, укараненне і папулярызацыя высокадэйнага мастацкага рэпертуара, у якім галоўнае месца павінны займаць творы нашых беларускіх савецкіх аўтараў і твораў, што ствараюцца самімі калектывамі.

Паты пленум ЦК КП(б)Б, што адбыўся ўВялікая, абмеркоўваў паступоў ЦК ВКП(б) «Аб недахопах у кіраўніцтве ЦК КП(б)Б сельскай гаспадаркай».

Паступоў ЦК ВКП(б) мае велізарнае значэнне ва ўсёй нашай рабоце на выкананне гаспадарча-палітычных задач, якія перад намі паставілі партыя, таварыш Сталін.

Установа мастацтва і мастацкай самадзейнасці закляканы забяспечыць усёўрастанова і ідэйна, духоўна пэтрабаванні працаўнікоў сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. Установа мастацтва і мастацкай самадзейнасці могуць і павінны адіграць вельмі важную ролю ў справе выканання паступоў ЦК ВКП(б) і рашэнняў У пленума ЦК КП(б) Беларусі.

Дырэктар рэспубліканскага Дома народнай творчасці Л. Яромліна пазнаміла прысутных з тымі мерапрыемствамі, якія праводзяцца ў галіне перабування работнікаў рэспубліканскімі і абласнымі дамамі народнай творчасці. У сваім дакладзе Яромліна гаварыла больш аб вядомых пытаннях, чым аб жывой і канкрэтнай рабоце з абласнымі дамамі народнай творчасці.

Затым выступілі работнікі абласцей.

Дырэктар Гомельскага Дома народнай творчасці П. Агстраўмаў пазнаміў прысутных са станам мастацкай самадзейнасці вобласці. У вобласці налічваецца 620 калектываў мастацкай самадзейнасці. Усяго ў мастацкай самадзейнасці прымае ўдзел 8 тысяч чалавек. Найбольш развітым відам самадзейнасці лічыцца харавая.

У вобласці працуе такі выдатны калектыв, як Азёрніцкі хор пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтва БССР Т. К. Ланцавіцка. За апошні час вырашыў новыя калектывы: хор Кіраўніцтва чыгункі (кіраўнік Галкін), хор фабрыкі Добруш (кіраўнік — хатняя гаспадыня Таварыч), хор Веткаўскай ардыі прамкааперацыі «Вызваленне», хоры дамоў культуры Рагачова, Свяцілавіч і інш.

Значна слабей абстаіць справа з тэатральным, танцавальным, дапаможным і выяўленчым самадзейным мастацтвам. Абласны Дом народнай творчасці не мае кваліфікаваных кіраўнікоў, якія ўзначалілі б гэтую работу. Мала аддаецца ўвагі гурткам самадзейнасці сельскіх месцавасцей.

Гомельскі Дом народнай творчасці ў гэтым годзе правёў агляды тэатральнай і мастацкай самадзейнасці дзіцячых дамоў, дзядушых аркестраў, конкурсу мастацкага чытання. Сістэматычна праводзіла фестывалі канцэртаў.

Арганізацыйная работа ў Гомельскім Доме народнай творчасці спалучаецца з метадычна-даследчай. Вядзецца вялікая праца на вывучэнню воншты работы асобных гуртоў.

— Вялікім недахопам у нашай працы, — сказаў П. Агстраўмаў, — з'яўляецца тое, што мы слаба займаем выхаваннем калгаснай самадзейнасці ў раёнах і вёсках.

Дырэктар Мінскага абласнога Дома на-

роднай творчасці І. Масачанна гаварыў аб рабоце хораў аўтазавода, медыцынскага інстытута, ансамбля прамкааперацыі, драмгуртка Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна, Пашчаніцкага танцавальнага калектыва, аркестра народных інструментаў друкарні імя Сталіна. З сельскіх калектываў былі названы толькі хор Прымынкаўскай хаты-чытальні і Свяцілавіцкі духавы аркестр.

Метадысты Дома народнай творчасці сістэматычна займаюцца выяўленнем талентаў з народа. За апошні час актыўна выдзяляўся дзейнасць байкавісца-чыгуначніка Жулоўскага, пачынаючага кампазітара Гусева (работніка аэбуктовай фабрыкі імя Тальмана).

Дырэктар Брэсцкага абласнога Дома народнай творчасці М. Нікіцін расказаў, што работа мастацкай самадзейнасці ў вобласці падначалена тым палітычным задачам, якія паставлены перад працоўнымі.

Многа ўвагі аддаецца ўмяшчэнню кадраў кіраўнікоў гуртоў. Так, у якасці кіраўнікоў музычных гуртоў працуюць студэнты старэйшых курсаў музычнага вучылішча і яго выпускнікі. Кіраўнікі гуртоў горада Брэста працуюць у секцыях па асобных жанрах, што значна ўзбагачае іх творчы вопыт. На паседжаннях секцыі разглядаюць рэпертуарныя планы раённых дамоў культуры, пастаючыя планы аднаактыва і праце работы над ім, абмеркоўвалі сыяктакі лепшых самадзейных калектываў горада, праводзілі лекцыі на тэатральныя тэмы.

Дом народнай творчасці праводзіў конкурсы мастацкага чытання, конкурсы на лепшы малюнак, канферэнцыі ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці.

Тав. Нікіцін зазначыў, што актыві і рэжысёры тэатра імя Ленінскага камсаюза не дапамагаюць драмгурткам.

Тав. Нікіцін прапанаваў на прыкладу РСФСР стварыць у тых абласнях, дзе адсутнічаюць тэатральныя калектывы, театр народнай самадзейнасці.

Самым слабым быў на нарадзе даклад загадчыка культуры-бытавога аддзела Беларускага Рэспубліканскага Савета профсаюзаў Е. Машоваў, прысвечаны падрых-тоўцы да Усебеларускага агляду мастацкай самадзейнасці рабочых і служачых. Дакладчык не змагаў канкрэтна расказаць, як ідзе падрыхтоўка да агляду, якая дапамага патрэба гурткам. Машоваў вымушана была прызнацца, што профсаюзны дрэня кіруюць мастацкай самадзейнасцю.

Пасля дакладаў разгарнуліся спрэчкі.

М. Клімковіч спыніўся на папулярызацыі Беларускага рэпертуара і, у прыватнасці, драматургіі ў гуртках мастацкай самадзейнасці. Прамоўца падлічыў, што ў нас ёсць 40 п'ес (20 з іх перакладзены на рускую мову). 12—15 п'ес прысвечаны жывым сённяшні Беларусі, але на самадзейнай сцэне мы бачым іх вельмі мала.

М. Клімковіч гаварыў, што Кіраўніцтва на справах мастацтва самаўхіляла ад работы з малымі драматургамі. З 11 пачынаючых драматургаў працуе толькі камісія на рабоце з малымі пісьменнікамі пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР, а Кіраўніцтва на справах мастацтва не можа наладзіць з імі сувязі.

Намеснік старэйшага Беларускага тэатральнага гаварыў У. Уладзімірскі расказаў пра дапамогу Мастацкай самадзейнасці гарадоў Бабруйска і Гомеля з боку актыві і рэжысёраў тэатра імя Янкі Купалы. Але, на вялікі жаль, ён нічога не мог сказаць аб шэфстве работнікаў мастацтва над самадзейнасцю. Беларускае тэатральнае таварыства да гэтага часу не распаўсала ніякіх мерапрыемстваў у гэтай галіне.

Дырэктар Маладзечанскага Дома народнай творчасці Я. Ноган прывяла крытыкаў дакладчыкаў за некратычнасць і самазаспакаенне, якое пераважае працы.

Намеснік старэйшага Саюза савецкіх кампазітараў БССР М. Аладаў заклікаў прысутных выяўляць самадзейных кампазітараў і ўсяляк садзейнічаць іх творчаму россту.

Задачы клубнага аддзела Камітэта культуры-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР І. Саснін падкрэсліў сваім выступленнем, што дамы народнай творчасці павінны працаваць у шчыльнай сувязі з масовымі арганізацыямі культуры-асветных устаноў. Гэта значна дапамагае творчаму россту мастацкай самадзейнасці і з'яўляе яна іначч больш масавай.

Зместоўным было выступленне намесніка начальніка кіраўніцтва тэатрамі Камітэта на справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР Г. Осіпава.

Начальнік аддзела самадзейнасці Камітэта на справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР Ф. Любімаў спыніўся на раде практычных пытанняў у дзейнасці дамоў народнай творчасці.

З цікавасцю было праслухана выступленне заслужанага дзеяча мастацтва БССР Г. Цітовіча аб воншце правядзення свята песні ў Баранавічах і аб збіранні ім сучаснага песеннага фальклора.

Начальнік Бабруйскага абласнога аддзела мастацтва П. Намароў падрабозна расказаў аб правядзенні свята песні ў Бабруйску.

У спрэчках выступілі т. І. Міхалюта (начальнік Маладзечанскага аддзела мастацтва), Х. Шапаў (начальнік Брэсцкага аддзела мастацтва), Е. Данілевіч (начальнік Пінскага аддзела мастацтва), П. Нехарошых (дырэктар Баранавіцкага ДНТ) і інш.

МАСТАЦКАЯ САМАДЗЕЙНАСЦЬ — АГУЛЬНАНАРОДНАЯ СПРАВА

(З выступлення нам. нач. кіраўніцтва тэатрамі Камітэта на справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР Г. Осіпава)

Калі мы гаворым аб мастацкай самадзейнасці, дык трэба ясна разумець, што мы маем справу з творчасцю шырокай мас савецкага народа. Творчасць мас з'яўляецца невычарпальнай крыніцай для развіцця савецкага мастацтва, якое ў сваю чаргу з'яўляецца магутнай крыніцай для развіцця мастацкай самадзейнасці. Таму нельга ні на хвіліну забываць, што адна з буйнейшых і важнейшых задач, што ставіць перад дамамі народнай творчасці і абласнымі аддзелаў мастацтва, але і перад усімі арганізацыямі, якія займаюцца развіццём народнай творчасці, заключаецца ў тым, каб узначаліць творчую ініцыятыву мас, ператварыць самадзейнасць у шырокі масавы народны рух.

І ні на хвіліну не хачу замоўчваць тэмы поспеху, якія мае Беларусь у галіне развіцця мастацкай самадзейнасці і, у прыватнасці, той даволі шырокай характар развіцця гэтай самадзейнасці, аб якім можна было б гаварыць мовай літэратуры і фактаў. Але асноўныя даклады, зробленыя дырэктарамі Мінскага, Гомельскага і Брэсцкага дамоў народнай творчасці, гавораць аб тым, што задача ператварэння самадзейнасці ў шырокі масавы народны рух вырашаецца нам іначч недастаткова.

На самай справе, за тымі несамакрытычнымі, я сказаў бы, дабрадурнымі характарыстыкамі, якія асабліва выразаюцца пры гэтым у дакладзе дырэктара Мінскага абласнога Дома народнай творчасці, за лічбовымі дэталю і колькасці калектываў і ўдзельнікаў у іх, — не цяжка разгледзець, што сапраўднага масавага характару самадзейнасць у Мінскай вобласці яшчэ не набыла. Дастаткова падлічыць лічбу агульнай колькасці ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці на колькасць гуртоў, каб убачыць, што колькасць склаў гуртоў — 10—12 чалавек, не болей. Ці з'яўляецца гэта паказальным масавасці самадзейнасці? Не.

Ставячы пытанне аб масавым развіцці мастацкай самадзейнасці, аб ператварэнні яе ў шырокі творчы рух савецкага народа, мы не павінны забываць, што такі масавы характар мастацкай самадзейнасці можа прыняць толькі ў тым выпадку, калі мы будзем займацца ёю на ўсёх этапах яе развіцця, пачынаючы ад прасцейшых форм гэтай самадзейнасці і канчаючы гурткамі.

Між тым, амаль ні ў адным дакладзе па-сапраўднаму не толькі не асветлена, але і не ўзнята пытанне аб тых прасцейшых пярвічных, часам выпадковых, формах мастацкай самадзейнасці, што ўзнікаюць на полі — у часе жыцця, у часе касбы, на заводзе — у абедны перапынак, у быту — на вечарыні ці таварыш, калі творчыя патрэбы савецкага чалавека міжвольна нараджаюць або калектывную песню, або калектывны танец, ці сольнае выступленне з мастацкімі словамі і г. д.

Адсутнасць увагі да такіх прасцейшых форм мастацкай самадзейнасці прыводзіць да таго, што за агульным лічбам мы іначч раз не бачым творчай актыўнасці мас, адстаем ад іх ініцыятывы і патрэб.

Толькі тады, калі мы прынімаем у кожны момант, у кожнае сасло і будзем улічваць творчыя сілы мас, будзем іх накіроўваць і арганізоўваць, пераводзіць з пачатковага ступеня на больш высокую, да арганізацыі разнабачнага рэпертуара, толькі тады можна будзе сказаць, што задача масавага развіцця самадзейнасці вырашаецца нам сур'ёзна і паспяхова.

У чым жа галоўная ўмова поспеху работы дамоў народнай творчасці? Я думаю, што галоўная ўмова поспеху заключаецца ў тым, каб перайці ад агульнага, у многім панаровага, кіраўніцтва самадзейнасцю да канкрэтнага, жывога арганізацыйна-метадычнага кіраўніцтва рознымі відамі самадзейнасці на розных ступенях яе развіцця. Я гавару аб дыферэнцыяваным кіраўніцтве, улічваючы асаблівасці кожнай вобласці, асабліва і нават асобных калектываў.

Пачну з пытання аб развіцці мастацкай самадзейнасці на сасце. Я не выпадкова пачынаю з гэтага пытання.

З поўнай падставой дырэктар Маладзечанскага Дома народнай творчасці гаварыў, што цяпер у Беларусі мы абавязаны лічыць першачарговай справай мабілізацыю ўсіх сіл ідэалагічнага фронту на вырашэнне важнейшых задач, паставітых на апошнім пленуме ЦК КП(б) Беларусі. Ён адзначыў, што мы ні ў якім выпадку не можам ігнараваць той факт, што піль абласцей поўнаду і Полацкай напалову народна ўважана ўвайшлі ў склад рэспублікі. У гэтых абласнях адбываецца складаны палітычны і гаспадарчы праца — арганізацыя і станаўленне калгасаў. Значыць, вырашаецца пытанне развіцця самадзейнасці ў адрозне ад гэтай важнейшай палітычнай задачы, ад канкрэтных абставін у заходніх абласнях Беларусі мы не маем ніякага права.

Натуральна, што калі мы гаворым аб рабоце з сельскай самадзейнасцю, дык трэба ясна разумець, якой ідэалагічнай зброяй мы ўзбройваем самадзейнасць, які рэпертуар нашы дамы народнай творчасці і рэспубліканскі Дом народнай творчасці будуць актыўна прасоўваць у першую чаргу ў названыя заходнія вобласці рэспублікі. Я хачу сказаць, што ідэалагічнае кіраўніцтва рэпертуарам разглядаецца ў рэспубліканскім ДНТ, як агульная праблема, без усялякага ўліку таго, што адбываецца ў заходніх абласнях рэспублікі.

Я прачытаў зборнік аднаактыва п'ес для мастацкай самадзейнасці. Адрываецца на ён п'есай Усевалада Краўчанкі «Шыла

ў мяжу не схаваш». Трэба сказаць, што распаўсюджваючы такі зборнік 10-тысячным тыражом, прасоўваючы яго актыўна ў заходнія раёны, рэспубліканскі Дом народнай творчасці, Кіраўніцтва на справах мастацтва, Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі дагаворыў памылку. Агітуючы за калгасы, за ўстаўленне аднаасобніка на новы сацыялістычны шлях, мы імкнемся пабуаваць агітацыю на прапагандае станаўчага воншты калгаснага будаўніцтва, на паказе ўсяго лепшага, што прынес калгасы лад сельскаму, на паказе не радовага ў нашым калгасным будаўніцтве. А што вы бачыце ў п'есе Краўчанкі? Вы бачыце калгас, што ўзначальваецца вочна-ўдзіраедам. Калі разгортваецца дзеянне, высявятляецца, што ў гэтым калгасе сушыць зерне няма дзе. Замест павені будуюць парадную арку. Цяпер, у абставінах жорсткай класвай барацьбы, неабходна шукаць шляхы характарыстыку калгаснага будаўніцтва, усё лепшае ў ім. Прасоўваючы такую п'есу — гэта па меншай меры памылка.

Увага абласных дамоў народнай творчасці заходніх абласцей павінна быць у першую чаргу звернута на прасоўванне такіх п'ес, якія дапамагаюць будаўніцтву калгасаў у заходніх абласнях. Трэба адбіраць п'есы, якія правільна вырашаюць узятыя пытанні.

Трэба стварыць рэпертуар на тэмы дружбы, любі і г. д. Не атрымліваючы каштоўных твораў па лірычным тэму, моладзь пачынае дзе-ні-дзе выконваць «жорсткія» рамансы або шытаннічын. Трэба памятаць, што малады чалавек хоча спяваць і лірычную песню аб сваёй любі да дзівочыні — стыханай палы. А вострыя песень вы амаль не даеце, сарамліва ўхіляецеся ад гэтай тэматыкі.

Мне здаецца, што ў рабоце з самадзейнасцю на сасце велізарнае значэнне мае пытанне аб тым, каб пачаць вамі работу па арганізацыі свята песні і танца ператварыць у адзін з важнейшых сродкаў, арганізацыю людзей на сістэматычны ўдзел у самадзейнасці.

Калі мы гаворым аб свяце песні і танца, мы маем на ўвазе сапраўды свята, г. зн. вялікую палітычную надзею. Нават пры ўсім станаўчым бах добра перададзена свята песні і танца ў Маладзечанскай вобласці, мне здаецца, што тут задача яшчэ не вырашана, і абласному Дому народнай творчасці прыдаецца многаму пачаць у нашых прыбалтыйскіх рэспубліках, дзе свята песні і танца з'яўляецца наваздаем для ўсіх.

Я думаю, што калі вы правільна будзеце ставіць пытанне аб свяце песні і танца ў сасце ў раёнах, вы безумоўна здолееце прыцягнуць да арганізацыі такога свята і падрыхтоўкі да яго не толькі профсаюзны, кааперацыйны, культурасветны ўстановы, але і ўсю, перш за ўсё, партыйную і камсамольскую грамадасць. Толькі тады вы зможаце зрабіць свята буйным палітычным мерапрыемствам у вобласці і раёне.

Пытанне аб кадрах — вельмі важнае пытанне. Дзе шукаць тых людзей, якія здолеець забяспечыць масавы характар самадзейнасці, якія забяспечыць правядзенне правільнай рэпертуарнай палітыкі ў самадзейнасці?

На сасце, як правіла, вызваленых кіраўнікоў няма, прадуце агніў. Мне здаецца, што ў вырашэнні пытання аб кадрах кіраўнікоў на сасце трэба ў першую чаргу пачаць аб скарыстанні сельскай ініцыятывы — урачоў, настаўнікаў, аграмоўцаў і г. д., — з аднаго боку; а з другога боку, — паспрабаваць шляхам уважлівага назірання і вывучэння (у гэтым акраі і важныя метадычнай работы дамоў народнай творчасці) зацікавіць і правіль

ЦІ ТАК ТРЭБА „ПАДТРЫМЛІВАЦЬ“?

НА ДОСВІТКУ

С. ГАУРУСЕУ

Мне давлося спачатку прачытаць артыкул І. Кудраўца аб рамане І. Мележа «Мінскі напрамак», а потым ужо сам твор. Значыцца, прыступілі да чытання кнігі, і ўжо меў устаноўку, як трэба глядзець на раман. Я ведаў, што раман зусім наўдалы, што ў ім толькі тры добрыя мясціны, што няма ў творы сапраўдных партызан, што ў ім на кожным кроку недарэчнасці, што аўтар не толькі не здолеў, але проста не жадаў («не імкнуўся») рабіць твор лепшым.

Трэба сказаць, што папярэднія ўстаноўкі маюць уплыў на кожнага чытача, і я пачаў чытаць кнігу з адпаведнага пункту погляду, падарона прызгадаўся да кожнага слова. Але праз некалькі старонак я запыкаўся самім творам, людзьмі і падзеямі ў ім і адсунуў гэтыя аналізы на другі план.

Кудраўцаў у сваім артыкуле ставіць пытанне: «Чаму-ж так здарылася, што да твора застася абывакам? Чаму кніга не ўзрушае?».

Прачытаўшы раман, я таксама паставіў сабе гэтыя ж пытанні: сапраўды, чаму-ж таварыш Кудраўцаў застася да твора абывакам? Чаму кніга не ўзрушае яго?

Кудраўцаў дае такі адказ на гэтыя пытанні: «Гэта атрымалася, на нашу думку, таму, што раман І. Мележа мастацкі яшчэ недасканалы». Але-ж я таксама лічу, што раман Мележа яшчэ недасканалы. Аднак, ні ў якім разе не магу сказаць, каб я застася да яго абывакам. Я нібы пабываў сярод нашых слаўных савецкіх людзей, перажыў у імі іх гора і радасці, падружыўся з імі, палябіў іх. А для крытыка яны засталі чужымі. Восем чаму ён і застася абывакам да твора ў дэталі і зусім неабывакам да пасобных слоў і сказаў. А там, дзе ён падшоў да сутнасці, то зрабіў усё магчымае і немагчымае, каб навізаць чытачу сваю «канцэпцыю». Я маю на ўвазе паход Кудраўцава на ўсю тую частку, вырванай паловай рамана, дзе адбываецца дзейнасць партызан.

Без тэм маціна, дзе паказаны прыклады нямецкай блакдады, самы момант прарыву. Момант гэты апісаны пісьменнікам надта каротка, паверхова. Я разумею Кудраўцава, калі ён лічыць гэтыя месца няўдалымі (на яго тэрміналогіі — «фальшывымі»). Але зусім не разумею, калі ён робіць такое абгульчэнне: «На жаль, у адлюстраванні барацьбы народных месцінаў з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў рамане «Мінскі напрамак» аўтара, на нашу думку, спэцыфіка няўдала». А няўдала гэтыя першыя ўсе аб'яднанні таму, што: «Аўтар міжвольна аддае актыўны пачатак прайшчым, паказваючы яго і ў наступленні, робячы яго зольным на ажыццяўленне апраўданых вайсковых маштабаў, у той час, як партызанам аздаецца роля абаронцаў жыцця свайго атрада».

Выходзіць з гэтага, Кудраўцаў складае вялікі «абвінаваччы акт» супроць партызан за тое, што яны выдзілі абаронцы баі. Абвінавачвае не зважае ні на рэальнае становішча партызан, ні на іх гераічныя барацьбы, ён не бачыць светлых вобразаў партызан, не даруе ім ні малейшага адхілення ад яго ўстаноўкі і не прызнае фактаў, якія не стасуюцца з яго абстрактнай схемай.

Падаўшы адзін-другі прыклад трыкожнай абстаноўкі ў часе блакдады, крытык робіць вывад: пісьменнік намаляваў вярціну роспачы і адчаю, якія ахапілі партызан, трапіўшых у блакдаду.

«Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

Прапярты кулямі ў грудзі і жывот, камандзір роты просіць таварышу, каб яго прыстрэлілі... «Не кажы глупства!»—строга адказвае яму камісар. Ранены памірае, мы ўсе швадзем яго, а крытык злавесна кажа: «Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

Прапярты кулямі ў грудзі і жывот, камандзір роты просіць таварышу, каб яго прыстрэлілі... «Не кажы глупства!»—строга адказвае яму камісар. Ранены памірае, мы ўсе швадзем яго, а крытык злавесна кажа: «Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

Прапярты кулямі ў грудзі і жывот, камандзір роты просіць таварышу, каб яго прыстрэлілі... «Не кажы глупства!»—строга адказвае яму камісар. Ранены памірае, мы ўсе швадзем яго, а крытык злавесна кажа: «Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

Прапярты кулямі ў грудзі і жывот, камандзір роты просіць таварышу, каб яго прыстрэлілі... «Не кажы глупства!»—строга адказвае яму камісар. Ранены памірае, мы ўсе швадзем яго, а крытык злавесна кажа: «Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

Прапярты кулямі ў грудзі і жывот, камандзір роты просіць таварышу, каб яго прыстрэлілі... «Не кажы глупства!»—строга адказвае яму камісар. Ранены памірае, мы ўсе швадзем яго, а крытык злавесна кажа: «Як-жа паводзіць сябе партызанцы з раманам «Мінскі напрамак» у тэрыторыі выпрабаванняў—у варажэй блакдадзе?»—задае злавеснае пытанне Кудраўцаў, і ў тоне гэтым ужо адчуваецца, што ён мае на ўвазе пагалоўна ўсіх партызан і што літасці ім не будзе.

К. ГУБАРЭВІЧ

Неапраўданая надзея

Гэту кнігу*) бярэш у рукі з асаблівым пацудоў. Нават перад тым, як пачаць чытаць яе, хочацца быць узятым аўтару, што ён напісаў такую кнігу.

Разам з пацудоў у адначасці ўзнікае надзея, што аўтар павяжа Заслонова ў значна больш шырокі плаз, чым гэта было зроблена раней іншымі аўтарамі і далася да вядомага ўсім многа таго, што было ў жыцці і барацьбе Заслонова і што яшчэ не ўсе мы ведаем.

Вось чаму з першых старонак нельга не верыць у праўдзівасць і жыццёвасць дзеяў герояў, з якімі чытач пачынае знаёміцца. Аўтар разнабакова знаёміць чытача з праўдзівым жыццём аршанскага дэпо ў пераважнай дні. Простыя савецкія паравознікі Алжэсцкі, Нарановіч, Кузь, Жанька Коржань, Дамарацкі, качагар Беладзе і іншыя героі раскрываюцца перад чытачом у сваёй будзённай працы і іменна ў працы аўтар пачынае раскрываць асноўны вобраз сваёй апавесці Іванцішчына Заслонова. Заслонаў ставіцца да чалавека ў залежнасці ад таго, як той працуе, як ён апраўдае сваё месца ў працоўным калектыве.

Перад чытачом паступова складаецца характар валавога, патрабавальнага камандзіра вытворчасці і разам з тым любімага і паважаемага ўсімі «дядзі Кося».

Так, яшчэ ў мірныя пераважныя дні ў аршанскім дэпо засноўвалася дружная сямя савецкіх людзей, выхаваных на

*) Леанід Ракоўскі, «Заслонаў». Апавесць. ДВБ, 1949 г.

радна гаворыць: «Так гаворыць камандзір партызанскай роты!».

Камандзір узвода Калібрда зусім страціў надзею і энергію. Камісар выкаляе яго і пасля гутаркі з ім адхіляе яго ад камандзірскага пасаду. Спона гэтага па сваёй глыбіні і ідэянасці адна з лепшых у рамане. Крытык гэтага не жадае бачыць; ён спяшаецца зрабіць вывад: пісьменнік намаляваў вярціну роспачы і адчаю, якія ахапілі партызан, трапіўшых у блакдаду.

Ці задаваў сабе пытанне тав. Кудраўцаў, якім чынам маглі гэтыя зусім «дэмаралізаваныя» партызаны столькі дзеі весті жорстка баі з нямецкімі войскамі, знішчыць сотні фашыстаў, падобныя два танкі і, нарэшце, вырвацца з блакдады?

Ахоплены сваёй «ідэяй», крытык гэтага не заўважыў, а абрушыў нават на авычайна праявы трывогі. Падкрэслівае: «не панізі, а прастай трывогі».

Калі ўначы, у часе прарыву, натопі жанчын і дзяцей спыніўся і камісар крыкнуў ім: «Не замінаеце другім і самі ідзіце, пакуль не позна... Хутчэй туды...». Кудраўцаў са смакам падкрэслівае словы «пакуль не позна», бо, бачыць, «трывогай чуваць у голасе камісара». Далей камісар крычыць: «Не спыняйце! Смалей, смалей!...» але гэтыя словы крытык не прыводзіць, бо ў іх, мусіць, не было чуваць трывогі.

Абурыва крытыка нават і думка Ніны аб сваёй далёкай даччы: «Ці пабачымся болей?».

Не можа Кудраўцаў дараваць аўтару і тая імя яго: «Туравец з трывогаю пачаў заўважваць, што стала памырацца сама небаспачна, чаго ён баяўся—наўзрушенасць».

Вывад крытыка: «Трывогай ахоплены ўсе (!), жыць — адно (?) гэта было на думцы ў партызан (?)». Так у трывозе за жыццё, у барацьбе за яго, у асадных бітвах і праходзіць баявая дзейнасць (уся?) партызан у рамане».

А між тым, увесь раман гучыць, як кажуць, зусім надворот. Дзесяткі радкоў старанна сабраных фраз не ствараюць тону рамана. Каб такім самым чынам вылісаць усё словы і факты, якія сведчаць аб савецкім патрыятызме партызан, аб іх асабнай мужнасці, высокародных пацудоў, то гэтыя вынікі занялі-б не дзесяць радкоў, а дзесяць такіх артыкулаў, як Кудраўцава. Аднак абгульчэнне робіцца не на ўсім тэксце і месце, а па некалькіх сказах, на якіх чытач і ўвагі не звярнуў-бы.

Такі прыём Кудраўцаў ужывае па працягу ўсяго артыкула. За выхадны пункт ён бярэ правільнае палажэнне, а затым усялякімі спосабамі пачынае «нагітаць» доказы — і нарэшце правільнае палажэнне часам пераходзіць у абсурд.

Напрыклад, правільна гаворыць, што не дапушчальны «адны і тыя-ж трафарэтыныя словы», крытык пачынае падобную доваду: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не аднолькавыя, ды яшчэ параскідаваны па ўсёй кнізе. Бару артыкул Кудраўцава і чытаць на адной толькі трыціяй частцы: з адной старонкі кнігі ён бярэ словы «радасна ўсімкнуўся», з другой—«дзействіўна ўзрушана падняўся», з тая—«суміхаліся задаволены», а дзесятая—«гаварыў узрушана», потым — «пазіраў ўсе вясёла», «радасць сустрачы (?)», «усе партызанам незвычайна радаваліся (?)» — і так 12 разоў! А між тым, словы гэтыя зусім не ад

